

2. Обдаровані діти / пер. з англ. під ред. Г.В. Бурменской, В.М. Слущкого – М.: Прогрес, 1991. – 380 с.
3. Психологія обдарованості: від теорії до практики / за ред. Д.В. Ушакова – М.: ПЕРСЕ, 2000 . – 80 с.
4. Проценко О.В. Розвиток здібностей у дошкільників //О.В. Проценко – К.: шк. Світ, 2011. – 128 с.

УДК 37.015.31:374-053.5(045)

Тріфанова Д.А.
студентка III курсу, спеціальності «Початкова освіта»,
Мукачівський державний університет,
Брижак Н.Ю.
к.пед.н., доцент кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет

РОЛЬ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ У РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Стаття присвячена аналізу можливостей розвитку творчого потенціалу здобувачів освіти на гурткових заняттях; розкрито сутність основних дефініцій. Вивчено форми та методи, що позитивно впливають на розвиток творчих здібностей школярів під час гурткової роботи; з'ясовано роль особистості педагога у вихованні обдарованого гуртківця.

Ключові слова: *творчість, творчі здібності, гурток, здобувачі освіти.*

The article is devoted to the analysis of opportunities for the development of creative potential of students in group classes; the essence of the basic definitions is revealed. Forms and methods that positively influence the development of creative abilities of students during group work are studied; the role of the teacher's personality in the upbringing of a gifted student is clarified.

Key words: *creativity, creative abilities, circle, students.*

Національне відродження України, її духовне оновлення та докорінні зміни, які пов'язані з переходом до нових економічних, соціально-політичних відносин в усіх сферах життя суспільства, вимагають підготовки конкурентоспроможного молодого покоління, здатного до навчання впродовж життя, до самовдосконалення, саморозвитку, покоління, яке володіє критичним,

самостійним та творчим мисленням, вміє ставити цілі та досягати їх, конструктивно спілкуватись та працювати в команді.

Перед закладами освіти стоять завдання про оновлення української національної творчості у різних її формах. Провідна значущість її полягає у впливі на мислення, думки школяра як інструмента пізнавальної діяльності, комунікативні якості як засобу духовного та ділового спілкування і творчі здібності як основного засобу самореалізації особистості. Розвиток творчого мислення учнів, їх пізнавальної діяльності, прагнення до пошуків досліджень – одна з важливих проблем оптимізації навчання і комплексного підходу до освітнього процесу, до використання різних форм позакласної та позашкільної роботи, зокрема гуртків [1, с.450].

Зміни, які торкнулися закладів освіти, відображені у діючих методологічних і законодавчих документах: Закон України «Про освіту», Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр., Концепція Нової української школи, Концепція виховання особистості в умовах розвитку української державності, Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття») та інших документах і передбачають її перехід від школи знань до школи компетентностей.

Зазначимо, що проблемі розвитку творчої особистості, творчості та творчих здібностей приділили увагу Дж. Гілфорд, Н.Кічук, В. Клименко, В. Климчук, Н. Кузьміна, В. Моляко, О. Музика, Я. Пономарьов, В. Рибалка, В. Роменець, Р. Стернберг, Е. Торренс та інші. Дослідниками вивчалися різні аспекти проблеми творчих здібностей, їх природа, компоненти, критерії та показники розвитку, методи і прийоми. Проте більшість з цих питань все ще є дискусійними, що свідчить про важливість, багатогранність досліджуваної проблеми.

Мета статті: проаналізувати можливості розвитку творчих здібностей здобувачів освіти на гурткових заняттях, розглянути методи та форми, що позитивно впливають на розвиток творчих здібностей школярів, визначити роль особистості педагога у вихованні гуртківців.

Проблема творчості досліджувалася та досліджується з позицій різних наук і наукових напрямів.

Так у «Філософському словнику» [8, с. 392] творчість розглядається як «діяльність, яка породжує щось якісно нове, якого раніше не існувало».

В «Українському педагогічному словнику» [5, с.326] творчість характеризується як «свідома, цілеспрямована, активна діяльність людини, спрямована на пізнання та перетворення дійсності, створення нових, оригінальних предметів, витворів, які ніколи ще не існували».

Результатом творчої (навчальної) діяльності є розвиток творчих здібностей школярів. Саме в шкільному віці в учнів починають формуватись творчі здібності, необхідні для подальшого естетичного розвитку, формування духовної культури, вироблення єдності в розумінні красивого, доброго, правильного, та цілісного сприйняття змісту і форми світу. Для дитини більш важливим є процес творчості, аніж її результат. Розвивати творчі здібності дитини треба з урахуванням вікових психофізіологічних особливостей, що потребує глибокого знання педагогом індивідуальних рис вихованця, уважного й тактовного ставлення до неповторності його особистості.

Тому педагогам необхідно вміти створювати сприятливі умови для навчання та творчої діяльності школярів, що дало б їм змогу розкрити та проявити свої здібності. Основною формою організованої навчальної діяльності в закладах загальної середньої та позашкільної освіти, поряд з інноваційними формами, як зазначає Л. Бойко, залишаються заняття в гуртках [4, с. 5]. Отже, саме гуртки посідають провідну роль у позакласній та позашкільній роботі. Тому доцільно зосередити головну увагу на висвітленні дефініції «гурток».

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «гурток» розглядається як організація осіб, об'єднаних для спільної діяльності, спільних занять [3]. У Законі України «Про позашкільну освіту» гурток трактується як «об'єднання учнів одного або різного віку, зацікавлених у додатковому отриманні знань» [6].

Пустовіт Г. визначає поняття «гурток» як «основну традиційну форму реалізації змісту навчально-виховної роботи з дітьми та молоддю в позашкільних навчальних закладах різного спрямування» [7, с. 10].

Н. Брижак трактує гурток як основну традиційну форму реалізації змісту позакласної роботи та позашкільної освіти і виховання учнів у нашій країні. Науковець вважає, гуртки організовуються для поглибленого вивчення цікавого для дітей теоретичного чи практичного матеріалу, розкриттю їх задатків і нахилів, талантів та обдарувань, задоволення потреб учнів у професійному самовизначенні [2, с. 33].

Як доводять науковці [2;7] діяльність гуртка ґрунтується, насамперед, на принципі добровільності та спільності інтересів дітей. Гурткова робота спрямована на певний вид навчальної та практичної діяльності. Гурток передбачає спільність дітей, об'єднаних значущою для них метою, де максимально повно забезпечуються належні умови для реалізації інтелектуального, духовного і фізичного розвитку дітей, відбувається процес соціалізації через адаптацію до умов реального життя, а також здійснюється реалізація творчого потенціалу в галузі позашкільної освіти. Педагогічна

цінність гурткової роботи полягає в тому, що вона, в основному, зорієнтована на системне розв'язання проблеми організації вільного часу й дозвілля дітей та підлітків і задовольняє їх різноманітні інтереси, активізуючи пізнавальну діяльність школярів [2, с. 33].

Гурткова робота в закладах загальної середньої та позашкільної освіти допомагає розв'язувати питання розвитку творчого потенціалу дітей. Для реалізації передумов розвитку творчих здібностей вихованців використовуються ефективні форми й методи навчання (рис. 1).

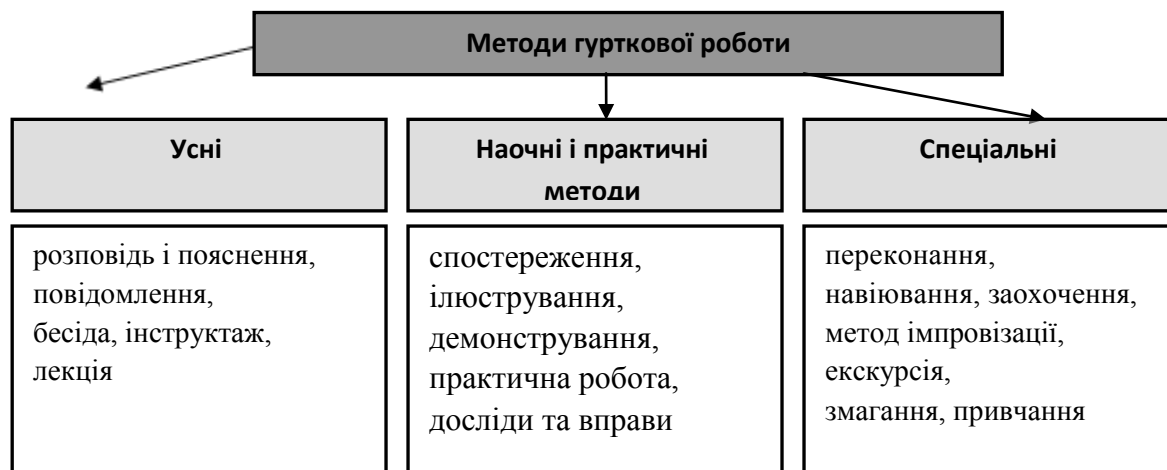

Рис. 1. Методи, що найчастіше використовуються під час організації гурткової роботи [2, с. 49]

Чільне місце у методології гурткової роботи належить формам роботи з дітьми. Форма організації гурткової роботи означає зовнішній бік організації освітнього процесу, що «пов'язаний із часом і місцем навчання, а також із порядком його здійснення» [9, с. 385].

Усі форми можна поділити на: індивідуальні (консультації та бесіди); групові (ділові навчальні ігри (сюжетно-рольові, пошукові, проблемні), ігри-моделювання, ігри-аналіз); масові (конференції, конкурси, олімпіади, екскурсії, фестивалі, тематичні вечори, вечори-зустрічі, виставки, змагання тощо).

Вагомим позитивним ефектом у гуртковій роботі є запровадження такого методичного прийому, як «створення ситуації успіху», в основі якого лежить особистісно-орієнтований підхід до організації гурткової роботи. Ситуація успіху досягається тоді, коли учні самостійно визначають свої безпосередні здобутки. З практичної точки зору для створення ситуації успіху, керівник гуртка має дати практичну можливість кожній дитині відчути радість досягнення перемоги, усвідомити свої здібності та повірити у власні сили [2, с. 46].

Особлива роль в організації творчої діяльності вихованців відводиться керівнику гуртка, оскільки він повинен працювати з кожним учнем

індивідуально, урахувавши інтелектуальні й творчі здібності кожного учня. Добре, коли поряд з творчим учнем знаходиться творчий педагог, який є прикладом для наслідування, адже тільки творча людина може виховати митця, винахідника. Демократичний стиль взаємин між педагогом і дитиною є важливою умовою виявлення й розвитку здібностей обдарованих вихованців.

Таким чином, аналіз опрацьованої джерельної бази дає підстави стверджувати, що гурткова робота має великий освітньо-виховний вплив на здобувачів освіти, активізує їх творчу діяльність та посилює віру у власні творчі можливості. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вбачаємо у розгляді психологічних механізмів розвитку творчих здібностей молодшого школяра у позанавчальній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брижак Н.Ю. Гурткова робота як одна з форм позакласної та позашкільної роботи / Н.Ю.Брижак, І.І.Шпеник // Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції : збірник тез доповідей за матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Мукачєво, 25-26 жовтня 2018 року) / гол. ред. Т.Д. Щербан. – Мукачєво : МДУ, 2018. – С. 450-452.
2. Брижак Н.Ю. Методика гурткової та клубної роботи в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах: навчальний посібник / Н.Ю. Брижак. – Мукачєво : Видавництво МДУ, 2017. – 126 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. І гол. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
4. Вісник позашкілля. Методичний poradник керівника творчого учнівського об'єднання / упорядник Л. Бойко. – Випуск № 7. – Львів, 2011. – 36 с.
5. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко – Київ : Либідь, 1997. – 376 с.
6. Закон України «Про позашкільну освіту» // Освіта України. Нормативно-правові документи. – К., 2001. – С. 229–251.
7. Пустовіт Г.П. Позашкільна освіта: сутність, мета, перспективи / Г.П. Пустовіт // Рідна школа. – 2003. – №2. – С. 14–18.
8. Філософський словник соціальних термінів / за ред. В.П. Андрущенка. Київ – Харків, 2005. - 669 с.
9. Ягупов В В. Педагогіка : навч. посібник / В.В. Ягупов – К. : Либідь, 2003. – 560 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>